

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

17 lipca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marcin Krajewski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Dariusz Pawłyszcz

SSN Krzysztof Wesołowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 17 lipca 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Banku spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 6 lipca 2022 r., V ACa 10/22,
w sprawie z powództwa J.K. i G.K.
przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.
o zapłatę i ustalenie,

1. oddala skargę kasacyjną,

**2. zasądza od Banku spółki akcyjnej w W. na rzecz J.K. i G.K.
po 1350 zł zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami
ustawowymi za opóźnienie za czas po upływie tygodnia
od dnia doręczenia orzeczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty.**

Dariusz Pawłyszcz
(E.M.)

Marcin Krajewski

Krzysztof Wesołowski

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 6 lipca 2022 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił apelację pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z 18 października 2021 r., którym ustalono nieistnienie stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu hipotecznego zawartej przez powodów z Bankiem (poprzednikiem prawnym pozwanego – Banku [...]) oraz zasądzono od pozwanego na rzecz powodów 38 128,87 zł i 24 108,44 CHF z odsetkami ustawowymi za opóźnienie, tytułem zwrotu kwot uiszczonych na podstawie nieważnej umowy.

Z zaakceptowanych przez Sąd drugiej instancji ustaleń faktycznych wynika, że 5 kwietnia 2007 r. powodowie zawarli z poprzednikiem prawnym pozwanego umowę o kredyt hipoteczny w wysokości 34 518,77 CHF (§ 1 ust. 1 umowy). Na podstawie § 4 ust. 1 umowy kredytobiorca zobowiązał się do spłaty kredytu z odsetkami w złotych. Integralną część umowy stanowił regulamin. Zgodnie z § 37 ust. 1 regulaminu kredyty w walutach wymienialnych wypłacane są w złotych, przy zastosowaniu kursu kupna waluty obowiązującego w banku w chwili wypłaty, zaś na podstawie § 37 ust. 2 regulaminu kredyty w walutach wymienialnych podlegają spłacie w złotych przy zastosowaniu kursu sprzedaży waluty obowiązującego w banku w chwili spłaty. Sąd pierwszej instancji ustalił także, iż powodowie podpisali oświadczenie o ponoszeniu ryzyka walutowego i ryzyka zmiennej stopy procentowej dla kredytów hipotecznych.

Sąd drugiej instancji w przeważającej części podzielił ocenę prawną dokonaną przez Sąd pierwszej instancji. W szczególności za zasadne uznał stanowisko co do abuzywności zawartych w umowie postanowień przewidujących przeliczenia walutowe. Podzielił również pogląd, że pozwany nie sprostął obowiązkom informacyjnym w odniesieniu do ryzyka kursowego i skutków, jakie niesie za sobą dla konsumenta zawarcie umowy kredytu denominowanego.

Sąd drugiej instancji – podobnie jak Sąd *a quo* – wskazał, że po wyeliminowaniu klauzul abuzywnych, stanowiących elementy przedmiotowo istotne umowy, nie ma możliwości utrzymania jej w mocy i należy uznać ją za nieważną. Stwierdził przy tym, że nie ma przepisu, który nadawałby się do uzupełnienia luki powstałej wskutek eliminacji abuzywnych postanowień wprowadzających do umowy ryzyko kursowe. Sąd *ad quem* nie zgodził się natomiast z Sądem pierwszej instancji

co do drugiej podstawy nieważności umowy, tj. jej sprzeczności z naturą stosunku prawnego (art. 353¹ w zw. z art. 58 § 1 k.c.).

Wobec uznania, że umowa kredytu jest nieważna, Sąd drugiej instancji podzielił stanowisko Sądu Okręgowego, że na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu powodom przysługuje roszczenie o zwrot świadczeń spełnionych w wykonaniu umowy.

Pozwany wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego, zaskarżając wyrok w całości. W skardze zarzucił naruszenie:

1) art. 69 ust. 1 w zw. z art. 69 ust. 2 pkt 2 Prawa bankowego przez uznanie, że klauzule przeliczeniowe stosowane do wyliczenia wypłacanej kwoty kredytu i wysokości rat stanowią *essentialia negotii* umowy kredytu;

2) art. 385¹ § 1 w zw. z art. 385² k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 przez przyjęcie, że na pozwanym spoczywał obowiązek poinformowania powodów o ryzyku walutowym i skutkach umowy kredytu, podczas gdy żaden przepis nie nakładał na pozwanego obowiązku udzielenia takich informacji, a w szczególności pozwany nie miał obowiązku informowania o możliwych ekonomicznych skutkach umowy mogących oddziaływać na sytuację materialną powodów;

3) art. 385¹ § 1 w zw. z art. 385² k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 przez uznanie klauzul przeliczeniowych za abuzywne na podstawie określenia zakresu informacji dostarczonych powodom przed zawarciem umowy kredytu, ocenianego według standardów udzielania informacji o ryzyku kredytowym i o mechanizmach rozliczenia umowy z chwili orzekania, a nie z chwili zawarcia umowy;

4) art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 4 ust. 1 dyrektywy 93/13 przez pominięcie tego, że w świetle art. 4 ust. 1 dyrektywy przy ustalaniu nieuczciwości warunku umowy powinno się uwzględniać charakter usługi, której umowa dotyczy, z odniesieniem do wszelkich okoliczności związanych z zawarciem umowy, co oznacza, że Sąd drugiej instancji powinien mieć na uwadze to, że powodowie podpisali oświadczenie „o ryzyku walutowym”;

5) art. 385¹ § 1 w zw. z art. 385² k.c. przez przyjęcie, że wzrost kursu franka szwajcarskiego może stanowić pozaumowną przesłankę prowadzącą do

stwierdzenia, iż postanowienia umowy kredytu można uznać za niedozwolone, podczas gdy abuzywność postanowień musi wynikać z ich treści, a nie okoliczności pozaumownych;

6) art. 385¹ § 2 w zw. z art. 56, 471 oraz art. 358 § 1 i 2 k.c. przez przyjęcie, że uznanie postanowień umownych za niedozwolone uniemożliwia utrzymanie umowy w mocy w pozostałym zakresie w uwagi na brak możliwości jej wykonywania, podczas gdy dalsze wykonywanie umowy mogło się odbywać z odwołaniem do art. 56, 471 lub – od 24 stycznia 2009 r. – art. 358 § 1 i 2 k.c.;

7) art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 przez stwierdzenie nieważności stosunku prawnego łączącego strony, podczas gdy celem przepisów o niedozwolonych postanowieniach umownych nie jest uwolnienie konsumenta od umowy, tylko od samego postanowienia abuzywnego;

8) art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 w zw. z art. 5 k.c. przez stwierdzenie nieważności całej umowy, podczas gdy powodowie nie wykazali naruszenia ich interesu, a sądy *meriti* orzekły na korzyść powodów jedynie w oparciu o treść ich zeznań, co w konsekwencji doprowadziło do naruszenia zasad współżycia społecznego i stanowiło przejaw niezgodnego z prawem wykorzystania przez powodów ich praw wynikających dyrektywy 93/13;

9) art. 189 k.p.c. przez stwierdzenie nieważności umowy z uwagi na rzekome postanowienia abuzywne, podczas gdy umowa oraz regulamin nie zawierają postanowień abuzywnych, a nawet jeśli Sąd drugiej instancji takie zidentyfikował, to powinien był utrzymać umowę i dopuścić możliwość dokonywania rozliczeń na podstawie art. 471 k.c. oraz z wykorzystaniem kursu średniego NBP;

10) art. 410 § 2 k.c. w zw. z art. 405 k.c. w zw. z art. 5 k.c. przez uznanie, że przy zwrocie świadczeń spełnionych w wykonaniu nieważnej umowy nie istnieje potrzeba ustalenia realnej wartości wzbogacenia strony otrzymującej takie świadczenie, co oznacza, że przy zasądzeniu od pozwanego na rzecz powodów zwrotu świadczenia we frankach szwajcarskich powód jest uprawniony do otrzymania realnie o wiele wyższej kwoty niż tę, którą świadczył wcześniej na rzecz pozwanego, co prowadzi do jego nieuprawnionego i sprzecznego z zasadami współżycia społecznego wzbogacenia;

11) art. 410 § 1 k.c. w zw. z art. 405 k.c. przez bezpodstawne potwierdzenie przez Sąd drugiej instancji poprawności orzeczenia Sądu pierwszej instancji w zakresie uwzględnienia żądania zapłaty.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powodowie wnieśli m.in. o jej oddalenie oraz o zasądzenie od pozwanego na ich rzecz kosztów postępowania przed Sądem Najwyższym, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się bezzasadna. Skarżący podniósł jedenaście zarzutów, które dotyczą czterech grup zagadnień:

1. uznania klauzul przeliczeniowych zawierających odniesienia do tabel kursowych banku za abuzywne (zarzut nr 5) i związanej z tym kwestii zakresu obowiązków informacyjnych banku oraz ich wpływu na ocenę abuzywności klauzul przeliczeniowych (zarzuty nr 2, 3 i 4);
2. możliwości stosowania przepisów dyspozytywnych w celu określenia kursu waluty obcej po wyeliminowaniu z umowy klauzul abuzywnych (zarzuty nr 6 i 9);
3. skutków wyeliminowania klauzul przeliczeniowych dla dalszego trwania umowy (zarzuty nr 1, 7 i 8);
4. zwrotu świadczeń kredytobiorcy spełnionych w wykonaniu nieważnej umowy (zarzuty nr 10 i 11).

W ramach najdalej idącego zarzutu skarżący kwestionuje abuzywność klauzul przeliczeniowych, stąd też należy się do niego odnieść w pierwszej kolejności.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, zgodnie z którym postanowienia uprawniające bank do jednostronnego ustalenia kursów walut są nietransparentne, ponieważ pozostawiają pole do arbitralnego działania banku, a równocześnie obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem. W konsekwencji postanowienia umowy określające zarówno zasady przeliczenia na złote kwoty udzielonego kredytu przy jego wypłacie, jak i przeliczenia spłacanych rat, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej, mają charakter

niedozwolonych postanowień umownych (zob. uzasadnienie uchwały pełnego składu Izby Cywilnej SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, OSNC 2024, nr 12, poz. 118, i przywołane tam orzecznictwo). W rezultacie zarzut nr 5 nie mógł odnieść skutku.

Należy przy tym wskazać, że klauzule dotyczące przeliczenia waluty muszą zostać uznane za niedozwolone postanowienia umowne niezależnie od tego, czy powodom w należyty sposób wyjaśniono ryzyko, jakie ponosili, zawierając umowę kredytu denominowanego. W konsekwencji również zarzuty nr 2, 3 i 4 należało uznać za chybione, nawet jeżeli w istocie zakres obowiązku informacyjnego, którym Sąd Apelacyjny chciałby obciążyć bank, byłby zbyt szeroki. Wskazać należy przy tym, że mimo wielu wypowiedzi w orzecznictwie, nie jest w pełni oczywiste, iż abuzywny charakter postanowienia umowy może wynikać z innych okoliczności niż jego treść.

Odnosząc się do drugiej grupy zagadnień, należy wskazać, że zgodnie z punktem pierwszym uchwały pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów. Na podstawie art. 87 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym uchwała ta ma moc zasady prawnej i wiąże Sąd Najwyższy w niniejszej sprawie. Zarzuty nr 6 i 9 okazały się zatem bezzasadne.

Postanowienia abuzywne nie wiążą konsumenta (art. 385¹ § 2 k.c.). Klauzule przeliczeniowe odnoszące się do tabeli kursów banku podlegają zatem wyeliminowaniu. W świetle punktu drugiego uchwały pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie. Usunięcie klauzul przeliczeniowych powoduje bowiem wyeliminowanie ryzyka charakterystycznego dla tego typu umowy kredytu, co prowadzi do tak daleko idącego przekształcenia umowy, iż należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i odmiennym charakterze.

Dopuszczenie do obowiązywania umowy w całkowicie odmiennej postaci, a więc w rzeczywistości umowy innego rodzaju, prowadziłoby do naruszenia zasady autonomii woli.

Dla uzasadnienia powyższego wniosku istotne znaczenie ma również to, że zgodnie z aktualnie jednolitym orzecznictwem klauzule kształtujące mechanizm indeksacji w umowie kredytu indeksowanego i denominowanego określają główne świadczenie kredytobiorcy (zob. uzasadnienie uchwały pełnego składu Izby Cywilnej SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, i przywołane tam orzecznictwo). Oznacza to, że wyeliminowanie klauzuli przeliczeniowej z takiej umowy powoduje niemożliwość określenia w sposób zgodny z wolą stron świadczenia głównego, co dotyczy wysokości zobowiązania konsumenta względem banku. Nie można zatem uznać, jak twierdzi skarżący, że klauzule przeliczeniowe dotyczą jedynie sposobu wykonania zobowiązań banku i kredytobiorcy z umowy kredytu, a nie określają głównych świadczeń stron. Brak konsensu w zakresie świadczenia głównego musi powodować skutek w postaci niezwiązania umową w pozostałym zakresie. Zarzuty nr 1, 7 i 8 należało zatem uznać za chybione.

Odnosząc się do ostatniej grupy zagadnień, wskazać należy, że ustalenie, iż umowa kredytu nie wiąże po wyeliminowaniu z niej klauzul abuzywnych, powoduje konieczność dokonania na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu rozliczeń między stronami z tego, co do tej pory sobie świadczyły. Zakres wzbogacenia banku stanowi suma spłaconych przez kredytobiorców świadczeń tytułem rat kredytu. Świadczenia te podlegają zwrotowi niezależnie od tego, czy były dokonywane w złotych, czy we franku szwajcarskim, a zgodnie z art. 405 k.c. bezpodstawnie wzbogacony jest zobowiązany do zwrotu korzyści w naturze, a jedynie, gdy nie byłoby to możliwe, do zwrotu jej wartości. Fakt, że w okresie między spełnieniem nienależnego świadczenia a jego zwrotem kurs franka szwajcarskiego uległ aprecjacji względem złotego, a obecnie ta sama kwota wyrażona we franku szwajcarskim ma większą siłę nabywczą, nie oznacza – jak twierdzi skarżący – że powodowie w sposób nieuprawniony i sprzeczny z zasadami współżycia społecznego wzbogacili się kosztem pozwanego. Zarzut nr 10 należało zatem uznać za chybiony.

Podobnie bezzasadny okazał się zarzut nr 11. Zasądzenie od skarżącego zwrotu świadczeń spełnionych przez powodów stanowi konsekwencję uznania umowy kredytu za nieważną. Trafność rozstrzygnięcia Sądu drugiej instancji co do konsekwencji wyeliminowania z umowy klauzul abuzywnych w postaci braku związania umową przesądza o prawidłowości dokonanych przez Sądy *meriti* rozliczeń na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu.

Z tych przyczyn skarga kasacyjna podlegała oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1, 1¹, 3 i 4, art. 99 k.p.c. w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2, § 2 pkt 6 oraz § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych. Suma zwrotu została rozdzielona na powodów w częściach równych (zob. uchwałę SN z 16 listopada 2023 r., III CZP 54/23, OSNC 2024, nr 6, poz. 57).

Dariusz Pawłyszcz

Marcin Krajewski

Krzysztof Wesołowski

(E.M.)

[r.g.]